

Baker ali kotlovina.

Baker ima lepo svetlo-rudečo barvo, trd je, jako vlečen in raztezen ter se topi še le v velikej toploti. Dobiva se iz bakrénih rud, a nahaja se tudi samočist v prirodi, zato so ga stari narodi užé poprej poznali, nego železo, ki se teže dá iz rud v kovino táliti. Iz bakra se kujejo novci: krajcarji in četrtaki; iz bakrénih plôčevin izdelujejo kotlarji raznovrstne posode, posebno kotle, ponve, pokrove in drugo orodje; kajti baker ima pred železom to prednost, da se dá hladen kovati in raztézati, ter se na zraku manj izpremení. Tudi bakréna žica (drat) se mnogo rabi; s plôčami se strehe krijejo. Ako pride na baker vlažen zrak in kislina, napravi se na njem zeleni volk, ki je hud strup. Zató morajo bakrene in medene kuhinske posode dobro pocinjene biti, da se ne nareja na njih zeleni volk. Kotlovinska zelenica ali zeleni volk se rabi v oljnate in vodene barve, dalje v barvariji in tiskariji, kakor tudi za pozlačenje in v zdravilstvu. Proti zastrupljenju po bakru ali zelenem volku, ki naredi stiskanje grla in želodca, bljuvanje, težko dihanje, krč, oslabljenje in hromôto, rabijo se sredstva za izbljuvanje strupa in za pitje mnogo sladkorne (eukrene) vode. Z drugimi kovinami dela baker več vrst kovinskih zmesí, ki se rabijo za različne stvari. Najimenitnejše so:

1. Med ali mesing iz 66 delov bakra in 34 delov cinka, jasno rumena je, iz nje se izlivajo razne litine in delajo svečniki, gumbi, okovi in druge stvari.
2. Rudeča med ali tompak, ki ima 85 delov bakra in 15 delov cinka v sebi.
3. Pakovina (pakfon) ali novo srebró, ki je iz 6 delov bakra, 3. delov cinka in 1. dela niklja.
4. Zvonovina ali bron, ki ima 78 delov bakra in 22 delov cina v sebi; iz brona lijó zvonarji zvonove.
5. Topovina je iz 90 delov bakra in 10 delov cina, iz katere se topovi delajo.
6. Bronza, iz katere so posebno stari narodi izdelovali razno orodje in umetnine; obstoji iz 85 do 97 delov bakra in iz 15 do 3. delov cina.

Tu vam naj razložim še nekatere druge kovine, ki so užé zgoraj pri bakru bile omenjene:

Cin ali kositar je svetlo bele barve, mehek je in raztézan ter se lahko topí. Zarad svetlosti, in ker se ne izpremení na zraku, rabi se prav pogostoma za namizno in kuhinsko posodo. V prirodi se nahaja v rudi, kositrovec imenovanej, iz katere se dobiva čist kositar, ako se ruda stolčena in z ogljem pomešana stalí. Iz cina se delajo raznokatera orodja, posebno piščali za orglje. Prav tenki listi kositarjevi imenujejo se štanjol; vanj se zavija n. pr. mjilo, čokolada i. dr. S cinom se pocinjajo bakréne medene in železne posode.

Cinek je višnjavo bela, pri navadnej toplini krhka kovina. V vročini se lahko v plôčevino (pleh) in drat zvleče. S cinkovimi plôčami pokrivajo strehe in delajo raznovrstne posode, vlivajo spomenike in druge umetnine.

Nikelj je kovina belo sivkaste barve; trd je, jako raztezen in se dá ugláditi. Na zraku se ne izpremení.

Nikelj se potrebuje največ v izdelovanje tako imenovanega srebrá, ki je pravemu srebru jako podobno.

J. Kotnik.

Razne stvari.

Drobtine.

(Deset zlatih pravil za življenje.) 1. Veruj na Bogá in zaupaj vanj. 2. Čuvaj svoje zdravje kakor najdražje blagó na tem svetu. 3. Uči se mnogo, posebno to, s čemur si boš pozneje pošteno kruh služil. 4. Govóri malo, a poslušaj veliko. 5. Uči se pokoren býti, da boš znal pozneje zapovedovati. 6. Bodi z malim zadovoljen in varčen. 7. Ne zažéli si nikoli tega, kar je čez tvoje moči. 8. Zaupaj sam v sebe, a ne v druge ljudi, in ne boš se imel pritoževati. 9. Izogibaj se slabih továrišev. 10. Smrti se ne boj, in življenje ti bodi vedno kakor dar božji.

(Kokošim, da mnogo jajec nesó), dajaj kuhanega ovsa, izpraznjenega v masti, in čudil se boš, koliko jajec ti bodo nanesle. Tako pripoveduje nek nemški gospodarski list. — Ker poskušnja ni ravno težka in tudi draga ni, naj se toraj poskuša, ako je resnična.

Kratkočasnice.

* Znamo, da so bili stari krajcarji mnogo večji nego li so dandanes novi. Neki gospod idóč memo pekarné, ugleda zeló majhene žemlje, ter reče: „Ej, te žemlje so pač premajhene!“ To sliši pekár, nasmeje se in reče: „Res je, da so žemlje majhene, ali pomislite, da so zdaj tudi krajcarji manjši nego so bili poprej.“

* Gost v krčmi: „Kako to, krčmar, da je pri vas kruh tako majhen,

a pri nas v Kranji je mnogo večji?“ — Krčmar: „Verjamem, ali temu je krivo, da pri vas mnogo več testa vzamete v kruh nego pri nas.“

* Nek popotnik pride na ljubljanski kolodvor s popotno torbo ter vpraša družega popotnika naglo: „Prosim vas, kdaj grè zadnji vlak na Dunaj?“ — „Zadnji vlak?“ ponoví vprašani popotnik mirno in hladno — „dragi moj, tega midva gotovo ne doživiva!“

Uganke.

- 1) Preko vode gre, pa si nog ne zmóči. Kdo je to?
- 2) Ima oči, pa vendar ne vidi po dnevi; kdo je to?
- 3) Od zgoraj plóča, od spodaj plóča, a v sredi mesó?
- 4) Katera glava nema oči, ne lica ne nosa?
- 5) Zeleno kakor trávica, pa sol líže kakor krávica?

(Odgonetke ugnev v prihodnjem listu.)

Računska naloga.

(Priobčil Tone Zobec.)

Kako odšteješ število 45 od števila 45, da ti ostane 45?

Šaljiva uganika.

Na mizi gorí 6 sveč. Ako dve sveči ugasneš, koliko jih ostane še na mizi?

Rebus.

(Priobčil Fr Kalán.)

kom
kom
kom
kom
kom

za IM pride A †.

(Rešitev računske naloge, šaljive uganke in rebusa, kakor tudi imena rešilcev v prih. listu.)